

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

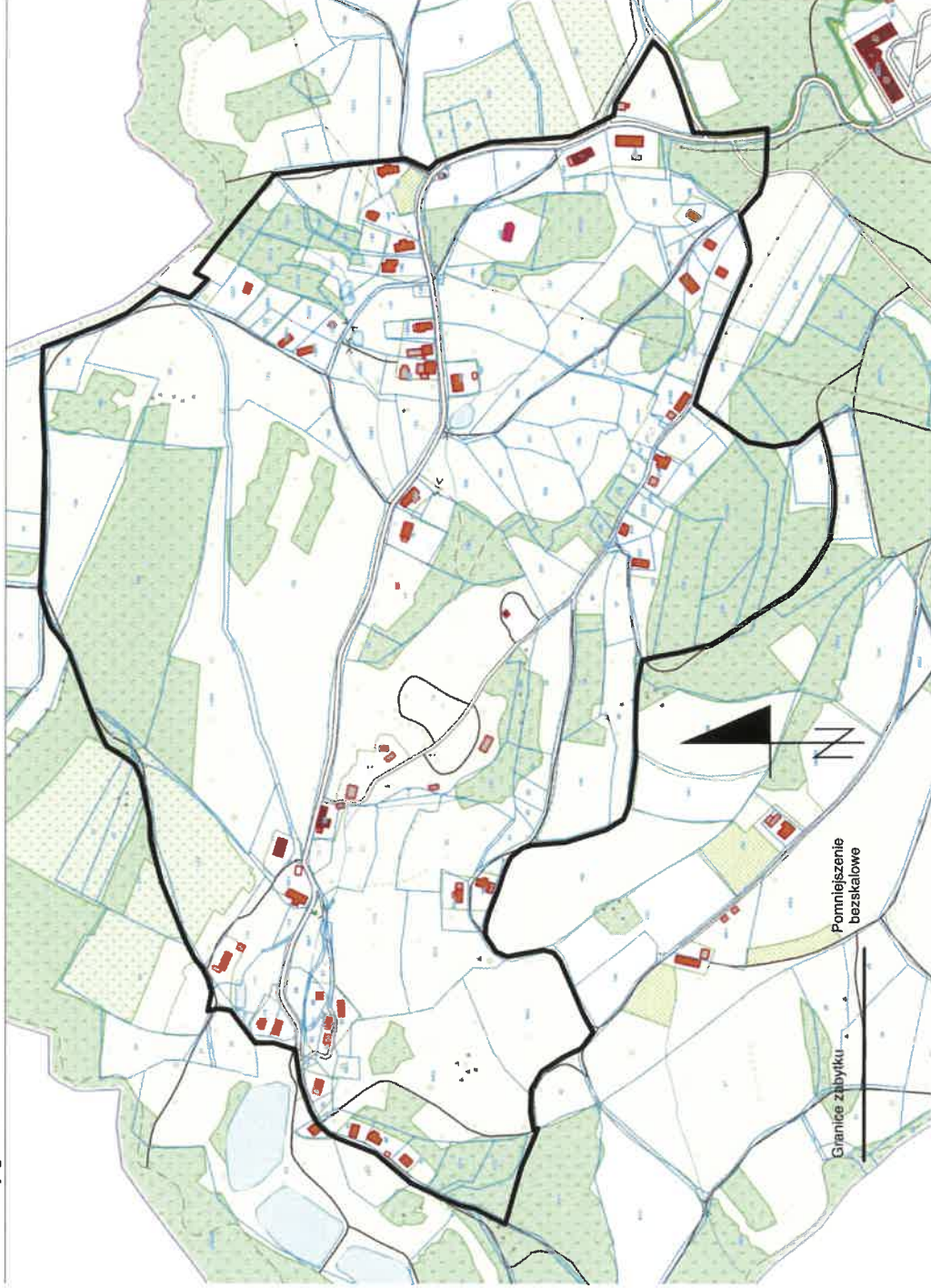
1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI PSTRĄŻNA

2. Czas powstania

XV w. - XIX w.

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

PSTRĄŻNA

**(OBECNIE W GRANICACH
ADMINISTRACYJNYCH
MIASTA KUDOWA-ZDRÓJ)**

4. Adres (ulica, nr posesji)

UKŁAD RURALISTYCZNY

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **KŁODZKI**

gmina: **KUDOWA-ZDRÓJ**

6. Współrzędne geograficzne

50° 28' 25.52" N 16° 16' 2.306" E

7. Użytkowanie obecne

**MIESZKALNE
WYPOCZYNKOWE**

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: Pstruzny, Straussenej, Strausdorffel, Stroužné, Pstruzny, Pstrážna, Straussenej, Stružiny

HISTORIA: Wieś po raz pierwszy wzmiankowana w źródłach w 1461 r., założona najprawdopodobniej przez husytów. W wyniku działań wojny trzydziestoletniej wieś wyludniła się. W 1787 r. wieś liczyła 135 mieszkańców. Po I wojnie śląskiej wieś została włączona razem z Hrabstwem Klodzkiem do Prus. Po reorganizacji Prus w 1815 r. wieś funkcjonowała administracyjnie w granicach prowincji śląskiej. Funkcjonował tu lokalny ośrodek czeskiego protestantyzmu, a większość mieszkańców stanowili protestanci, którzy w 1813 r. wybudowali drewniany kościół. Niedługo później, ok. 1817 r., powstała również plebania oraz szkoła. Z uwagi na fakt, że Pstrážna była jednym z większych skupisk protestantów w Hrabstwie Klodzkiem, już w 1848 r. istniejącą świątynię zastąpiono nową mурowaną. W 1910 r. było ich 744, a utrzymywali się oni głównie z tkactwa. Po powstaniu w pobliskim Jeleniowie zakładów przemysłu bawełnianego, wielu mieszkańców znalazło tam zatrudnienie. Od początku XIX w. wydobywano tutaj, na potrzeby mieszkańców oraz pobliskiego Nachodu, węgiel kamienny. Ożywienie gospodarcze pozytywnie wpłynęło na rozwój wsi, która w 1910 r. osiągnęła najwyższą w swojej historii liczbę mieszkańców: 744 osoby. W 1929 r. z powodu braku rentowności zaprzestano wydobycia węgla kamiennego. Po II wojnie światowej Pstrážna znacznie wyludniła się, a znaczna ilość gospodarstw i zakładów rzemieślniczych popadła w ruinę. W 1973 r. Pstrážna została włączona w administracyjne granice miasta Kudowa Zdrój. W 1998 r. wieś liczyła 109 mieszkańców.

Obecnie Pstrážna jest wsią o nieregularnym układzie dróg i rozproszonej zabudowie, w znacznych odległościach między sobą. Pierwotny układ ulic jest widoczny i dobrze zachowany w terenie oraz pokrywa się z historycznymi mapami. Osada ma charakter mieszkalno-wypoczynkowy. We wsi funkcjonuje skansen - Muzeum Kultury Ludowej Pogórza Sudeckiego.

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura – załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

20 lipca 2024 r.

Adamina Modrzejewska

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	PSTRAŻNA (OBECNIE W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA KUDOWA-ZDRÓJ)	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	KUDOWA ZDRÓJ	HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI PSTRAŻNA	ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
3. Powiat	KŁODZKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- zatrzymanie historycznie ukształtowanego układu ruralistycznego wsi wynikające z rozwoju zabudowy mieszkaniowej
- przebudowa i niezgodne z doktryną konserwatorską prace remontowe historycznej zabytkowej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej
- utrata historycznie ukształtowanego krajobrazu kulturowego spowodowane ahistoryczną i niekontrolowaną budową nowych obiektów mieszkalnych

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie historycznej dominanty w krajobrazie jaką jest kościół ewangelicko-reformowany
- ograniczenie możliwości parcelacji działek i zagęszczenia zabudowy
- zachowanie terenów zielonych wokół terenu skansenu
- zachowanie charakterystycznych cech układu ruralistycznego, objętego ochroną konserwatorską, zwłaszcza zachowanie zabudowy historycznej i historycznych ciągów komunikacyjnych
- ograniczenie nowych inwestycji budowlanych, nie wpisujących się w historyczny krajobraz architektoniczny
- budowa nowych obiektów z zastosowaniem materiałów występujących w budownictwie lokalnym oraz z zachowaniem cech charakterystycznych dla Kotliny Kłodzkiej
- prace remontowe i modernizacyjne przy historycznej zabudowie mieszkalnej i gospodarczej należy prowadzić z zachowaniem i poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej
- zachowanie i uzupełnienie historycznie ukształtowanych zwoleń zieleni
- zachowanie i konserwacja małej architektury sakralnej
- prace przy obiektach zabytkowych należy prowadzić w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Delegatura w Wałbrzychu

Kica E., Uszałowicz-Piąty B. *Wytyczne konserwatorskie do planu zagospodarowania przestrzennego m. Kudowa Zdrój, Wrocław 1994.*

Bibliografia

Brygier W., Dudziak T., Chomiak I., *Ziemia Kłodzka*, Pruszków 2010.

Dehio-Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen Schlesien, Berlin 2005.

Knies J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.

Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 13: Góry Stołowe, Wrocław 1994.

Kartografia

Messfischblatt Lewin 5563, ok. 1919 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

20 lipca 2024 r.

Adamina Modrzejewska

